

завданням для України має стати вироблення єдиних умов щодо відшкодування шкоди потерпілим на території країни та за її межами. У майбутньому слід очікувати уніфікації основоположних умов і принципів проведення страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів серед країн системи "Зелена картка". Україна має долучитися до цього процесу та створити всі необхідні законодавчо-правові передумови для його успішної реалізації.

1. Філонюк А.Ф., Залетов О.М. Страхування індустрія України: стратегія розвитку. – К.: Международная агенция "БИЗОН", 2008. – 448 с.
 2. Закон України "Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів" № 1961-IV від 1.06.2004 р. 3. 5-та Директива ЄС від 11.05.2005 р. / (інтернет ресурс) http://www.mtsbu.kiev.ua/files/5th_Directive_eng.pdf 4. Федеральный Закон России об обязательном страховании гражданской ответственности владельцев транспортных средств №40-ФЗ от 3.04.2002 г. 5. Рекомендації проекту TACIS "Підтримка страхового сектору". – МТСБУ, 2007.

Надійшла до редколегії: 2.12.2008

О.Л. Ольховська, асп.

НАЦІОНАЛЬНИЙ СТРАХОВИЙ РИНОК В ГЛОБАЛЬНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ

Визначено особливості національного страхового ринку в умовах глобалізації.

The features of national insurance market under globalization are certain/

Страхова діяльність – один з найприбутковіших видів бізнесу. У розвинутих країнах вона займає один з важливих секторів національної економіки й забезпечує 8–12% ВВП. Акумуляовані через страхування кошти є джерелом інвестицій в національну економіку цих країн, причому в багатьох з них відповідними законами закріплені принципи використання страхових ресурсів переважно для інвестування економіки [1].

Світовий страховий ринок є одним з елементів в системі міжнародних економічних відносин. Процеси інтеграції, концентрації і глобалізації, що активно проходять в світовій економіці з середини 80-х років минулого століття, вплинули на якісні і кількісні параметри світового страхового ринку, змінили його структуру, систему міжнародної торгівлі страховими послугами, державного регулювання страхової діяльності в рамках національних економік і регіональних угод, стали найважливішим чинником міжнародної інтеграції.

Головною ознакою розвитку світового господарства протягом останніх років є глобалізація. Основою глобалізації виступає рух капіталу. Отже, страховий ринок як невід'ємна складова фінансового ринку країни зазнає глобалізаційних впливів одним із найперших. Він чутливо реагує на зміни у світовому економічному середовищі й відбиває основні тенденції, які притаманні формуванню нового глобального страхового простору.

Найважливішою серед таких тенденцій є капіталізація та концентрація страхового (перестрахового) капіталу, що проявляється в масових злиттях і придбаннях страхових та перестрахових товариств. Це дуже важливо, оскільки капітал страхових компаній створює підґрунтя і умови подальшого розвитку ринку страхових послуг у кількісному та якісному напрямках. Галузева специфіка обумовлює склад і структуру капіталу страхової компанії – він переважно виступає у грошовій формі [2].

Трансформаційні зрушення, що відбуваються в Україні, зумовлюють швидке зростання ринку страхових послуг. Глобалізаційні процеси призводять до збільшення числа іноземних страховиків на українському ринку, що є одним із самих яскравих показників глобалізації.

Сучасний стан та процеси розвитку страхового ринку в Україні показують, що цей сегмент ринкової економіки має певні позитивні перспективи формування подальшого вдосконалення структури і інфраструктури. Однак, є ряд факторів, що уповільнюють розвиток страхового ринку, а саме: фінансово-економічна нестабільність у країні; недосконалість страхового законодавства; відсутність чіткої ціленаправленої державної політики у сфері розвитку страхування; низька страхова культура населення; відсутність надійних схем інвестування.

Процеси концентрації, інтеграції та глобалізації, що активізуються у світовій економіці з середини 80-х років, не

можуть не впливати на якісні та кількісні параметри розвитку вітчизняного страхового ринку, змінюючи його структуру, систему страхових послуг, механізми державного регулювання страхової діяльності, адаптуючи до міжнародних стандартів. Процес глобалізації сприяє посиленню зв'язків не тільки між страховими компаніями, але й між об'єднаннями страховиків різних країн. Нині на страховому ринку України відбувається концентрація капіталів. Цей процес відображається у поєднанні страхових компаній, формуванні транснаціональних страхових та перестрахових організацій, збільшенні статутних фондів, об'єднанні та співробітництві банківського та страхового капіталу.

Таким чином, у процесі глобалізації світового страхування розвиток страхового ринку України може відбуватися шляхом орієнтації страхової політики на підвищення конкурентоспроможності національної страхової системи за рахунок економічної стабілізації країни; наближення страхового законодавства України до норм та принципів Європейського Союзу; сталості фінансового середовища господарюючих суб'єктів та населення – потенційних страхувальників; розвитку законодавчої бази страхування; залучення інвестицій у галузь страхування; підвищення страхової культури населення.

На сьогодні самою розповсюдженою у міжнародному бізнесі стратегією росту компанії є глобалізація. Глобалізація страхової галузі направлена на реалізацію вимог конкуренції та пошуку нових форм локалізації економічної діяльності, мета якої – отримання додаткових переваг та вигід, а також закріплення на нових ринках.

Ефективне функціонування ринку страхових послуг є одним з внутрішньосистемних факторів поступового розвитку вітчизняної економіки. Аналіз глобалізаційних процесів показав, що слабкість ринку страхових послуг в Україні сприяє асиметричному характеру його розвитку у порівнянні зі світовим ринком страхування.

Як зазначалося вище, ринок фінансових послуг, в тому числі і страховий ринок, в Україні розвивається під впливом євроінтеграційних процесів. Глобальною задачею є підвищення конкурентоздатності на ринку. Перехід до інтенсивного розвитку фінансових послуг обумовлює необхідність більш широкого використання інформаційних технологій, які є важливим чинником ефективного розвитку бізнесу учасників ринку.

1. Телічко Н. А. Становлення та розвиток страхового ринку України / Н. А. Телічко, М. В. Серєбрянська // Економічний вісник Донбасу. Науковий журнал. – 2008. – №3(13). – С. 2–8. 2. Капіталізація страхового ринку України як прояв процесів глобалізації [Електронний ресурс] / Ольга Гаманкова // Економічний Часопис-XXI – 2006. – №5–6. – Режим доступу до статті: <http://www.soskin.info/ea.php?pokazoid=20060509&n=5-6&y=2006>.

Надійшла до редколегії: 1.12.2008

ВПЛИВ УЗГОДЖЕНИХ ДІЙ УЧАСНИКІВ СТРАХОВОГО РИНКУ НА РОЗВИТОК КОНКУРЕНЦІЇ НА ЦЬОМУ РИНКУ

У статті наведено позитивні та негативні ефекти конкуренції на ринку для споживачів та конкуруючих фірм. Автором зазначені різні типи антиконкурентних угод зокрема у їх зв'язку з ринком страхування. Також у статті наведено, яким чином угоди між конкурентами на ринку впливають на конкуренцію на ринку.

The article says about the competition on the market, its positive and negative effects for customers and firms. The author says about the different types of anticompetitive agreements in the prism of insurance market. Also article depicts the effect of agreements between competing firms to the market competition.

Основним елементом ринкової економіки є конкуренція між учасниками ринку. Конкуренцією є змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання, внаслідок чого споживачі, інші підприємства мають можливість вибирати між кількома продавцями, покупцями, а окреме підприємство не може визначати умови обігу товарів на ринку [1].

Ринкове змагання, безперечно, залежить від наявності бажаних змагатися підприємств, від наявності споживачів, які мають певні потреби і можуть вільно та свідомо робити вибір між товарами та послугами, орієнтуючись на ціну, якість та інші властивості необхідного їм товару чи послуги, які, на їх погляд, мають певну цінність.

Крім цього конкуренція на будь-якому ринку, в тому числі й страховому ринку, залежить від можливості учасників цього ринку вільно приймати рішення щодо стратегії ведення господарських операцій, розвитку своєї діяльності та використання власних здобутків для отримання прибутку. Конкуренція, таким чином, залежить від: а) структури ринку (кількості суб'єктів господарювання, що постачають певний товар чи послугу на відповідний ринок); та б) активності процесу змагання ринку, обумовленої можливостями власних вигод.

Конкуренцію також можна визначити як стан ринку, коли незалежні продавці товарів (послуг) змагаються за покупців пропонуючи їм кращу ціну, або якість товару чи комбінацію різних факторів, що можуть становити цінність для споживачів.

Основними інструментами боротьби між конкурентами є: ціни, якість, властивості й особливості пропонованих товарів і послуг, гарантії і гарантійне обслуговування, реклама, розподільча і дилерська роздрібна мережа, застосування досягнень науково-технічного прогресу і т.п.

При цьому у ході ведення конкурентної боротьби учасникам ринків необхідно враховувати, що, по-перше, використання могутньої стратегії конкуренції однією компанією підсилює тиск конкуренції на інші компанії, по-друге, використання конкурентами певних інструментів боротьби в ході відповідних маневрів визначає "правила конкуренції" і вимоги успіху в даній галузі.

Змагання між компаніями відбувається з метою отримання переваг над конкурентами, тобто за збільшення частки ринку, за позицію "лідера" на ринку (домінуючого положення), за збільшення ринкової влади. Це дозволяє компаніям збільшити обсяги виробництва, продажу та отримати додаткові прибутки. Фактично підприємці зацікавлені не у забезпеченні широкого вибору товарів для споживачів, що, безперечно, може бути лише наслідком боротьби на ринку, і не у самій конкуренції, а, навпаки, у зменшенні конкурентного тиску та у забезпеченні більшого рівня доходності від комерційної діяльності [2].

Щоб справитися із силами конкуренції, фірми розробляють підходи, що дозволяють або ізолювати, наскільки це можливо, фірму від конкуренції, або змінити правила конкуренції на користь своєї компанії, або зайняти сильну

позицію, з якої можна буде "керувати" ходом конкуренції, або спробувати узгодити свою ринкову поведінку з іншими учасниками ринку з метою зменшення конкурентного тиску на свою діяльність. Тобто підприємства можуть виявити схильність до вчинення узгоджених дій.

Поняття узгодженої поведінки було вперше використано в антитрастовому законодавстві США, де під узгодженою поведінкою розуміли змову між кількома підприємствами у будь-якій формі. Така інтерпретація зазначеного поняття збігається зі змістом статті 81 Договору про заснування Європейського співтовариства (консолідована версія) (наділі – Договір ЄС).

Згідно зі статтею 5 Закону України "Про захист економічної конкуренції" узгодженими діями є укладення суб'єктами господарювання угод у будь-якій формі, прийняття об'єднаннями рішень у будь-якій формі, а також будь-яка інша погоджена конкурентна поведінка (діяльність, бездіяльність) суб'єктів господарювання [1].

Узгодженими діями є також створення суб'єкта господарювання, об'єднання, метою чи наслідком створення якого є координація конкурентної поведінки між суб'єктами господарювання, що створили зазначений суб'єкт господарювання, об'єднання, або між ними та новоствореним суб'єктом господарювання, або вступ до такого об'єднання.

Створення суб'єкта господарювання вважається узгодженою діяльністю лише за умови, що метою таких дій є координація конкурентної поведінки підприємств – учасників такого новоствореного суб'єкта господарювання, або координація ринкової поведінки між ними чи між ними і новоствореною компанією, що виникає внаслідок таких дій.

Узгоджені дії характеризуються у широкому значенні як конкурентна поведінка суб'єктів господарювання.

Узгодженість дій відзначається наявністю двох наступних ознак: по-перше, цим поняттям охоплюються домовленості між кількома (щонайменше двома) учасниками ринку щодо їхньої поведінки на ринку. А по-друге, передбачається три різні способи погодження конкурентної поведінки, а саме:

а) шляхом укладення угод між суб'єктами господарювання;

б) прийняттям рішень об'єднань суб'єктів господарювання;

в) будь-яким іншим шляхом координації поведінки, що проявляється у діях чи в бездіяльності сторін таких домовленостей.

Угоди та рішення об'єднань є найочевиднішими формами узгодженої поведінки між учасниками ринку.

Проте, аби уникнути заборони щодо антиконкурентних змов (картелів), підприємства все частіше схильються до таємних, не обумовлених правовою формою зобов'язань домовленостей, які охоплюються терміном "інша погоджена конкурентна поведінка (дії та бездіяльність)".

Отже, узгоджена конкурентна поведінка поділяється на три категорії: "угода", "рішення" та "інша погоджена конкурентна поведінка".